

Presentación

GORETTI SANMARTÍN REI

Directora do Servizo de Normalización Lingüística da Universidade da Coruña

Son estas xa as sétimas xornadas sobre lingua e usos polo que a aquelas persoas que non sodes habituais a este espazo quixera, antes de máis nada, agradecer a vosa presenza. Nas anteriores edicións dedicamos estas xornadas a falar de temas transversais como son lingua e cidade, lingua e idade, lingua e investigación, lingua e comunicación, lingua e xénero, lingua e docencia universitaria, todos eles de carácter central e que desenvolvemos noutros espazos, quer na sede da Real Academia Galega, quer no Paraninfo da Maestranza, mais desta volta quixemos á mantenta saírmos desa burbulla que fomos construíndo co noso público, xa que eramos practicamente sempre o mesmo grupo de persoas –algo que está ben no que ten de avanzarmos na reflexión conxunta e posta en común–, e decidimos emprendermos unha nova viaxe, que ten o seu inicio nesta sétima edición, e trasladámonos a distintos lugares e espazos onde hai ámbitos de coñecemento sobre os que entendemos que cómpre reflexionar para fomentar o uso da lingua galega.

Comezamos por lingua e sanidade por ser un espazo que para vós, alumnado de fisioterapia, enfermaría e ciencias da saúde, é o voso espazo de formación, mais tamén debedes ter en conta que é un espazo que frecuentamos todos os seres humanos, xa que antes ou despois temos que pasar polos servizos sanitarios, de modo que todos e todas temos unha idea contrastada ou un xuízo verbo da necesidade de empregarmos a lingua da persoa doente que acode ao servizo asistencial e que nos pode facer máis próximos e resultar moi útil. A nosa idea é, xustamente, fomentarmos unha reflexión sobre esa necesidade de aumentar o emprego do galego neses ámbitos, non só por simple achegamento a un grupo social determinado, caso das persoas maiores, senón tamén polo dereito de calquera persoa deste país a empregar a súa lingua tamén na sanidade.

Con estas premisas é coas que deseñamos este programa e coido que cumprimos a primeira parte dos obxectivos desde o momento en que por volta do 50% das persoas matriculadas pertencedes a este ámbito co cal, para alén daquelas procedentes do ámbito das humanidades, da socioloxía ou da filoloxía que case sempre nos acompañan, estades en condicións de nos achegar unhas outras perspectivas que, posiblemente, as persoas máis habituais destes espazos non temos.

Que decidimos compor para iso? Pois un programa onde se mesturan moitos aspectos e así vos animo a que tentedes ver que por unha banda se quere reflexionar sobre, por exemplo, o mundo da terminoloxía. Hai recursos para adaptarmos esas formas tan específicas da linguaxe de especialidade? Que problemas concretos se suscitan? De aí que teñamos presentacións de proxectos lingüísticos para o ámbito sanitario, mais tamén está prevista unha reflexión máis xeral feita desde outras linguas, pois entendemos que non só ao galego lle acontece iso de ter que adaptar a súa terminoloxía científica a este ámbito, senón que é algo común a todas as linguas. De aí que propoñamos unha reflexión verbo do que acontece nas linguas románicas en xeral, nestes momentos en que o inglés é unha lingua de presión moi forte que ás veces provoca que non reparemos suficientemente no xeito de enfrontarmos e adaptarmos eses neoloxismos que nos van chegando.

Mais, por outra banda, o programa tamén conta cunha avaliación sobre o plan xeral de normalización da lingua galega aprobado no ano 2004. Que se fixo, seis anos despois, no ámbito da sanidade? Están cumpridas as expectativas das medidas e propostas realizadas no seu momento? Por onde seguirmos avanzando?... É por iso que está prevista unha perspectiva máis técnica, realizada por persoas que participaron na elaboración do mencionado plan, acompañada tamén dunha outra máis política para o cal prevemos o debate con representación dos tres partidos políticos galegos con representación parlamentar.

Unha outra liña de traballo, penso que de interese, tenta ligar a lingua coas artes, en xeral, e coa literatura en particular canto xeitos de facermos que as cousas poidan ser doutra maneira. Entendemos que hai moita relación entre a lingua, a literatura, a lectura, a escrita, as artes... desde o momento en que poden empregarse como instrumentos terapéuticos. Pensemos na escrita ou na lectura como instrumentos para estarmos máis a gusto, para sentírmolos mellor ante determinadas doenzas... Reparade en que hai moita relación entre o campo da lingua, da literatura e da medicina, e, de feito, no programa hai varias persoas que proveñen do mundo tamén da escrita, caso do doutor Ángel Vázquez de la Cruz que vai participar xunto coa poeta Dores Tembrás nesa mesa redonda sobre os remedios da escrita, senón tamén Pablo Vaamonde que, para

alén de médico, tamén é narrador. A medicina, en definitiva, está moi presente na literatura. Pensemos, por exemplo, nun texto de Cunqueiro quen no prólogo da obra *Os outros feirantes* reflicte unha carta enviada ao doutor García-Sabell para que o axude a reflexionar sobre se as personaxes creadas representaban o ser galego, a maneira de ser galego, algo do que nos ha falar Marcial Gondar.

Así pois, a nosa intención é transmitir tamén unha mensaxe de esperanza e optimismo sobre as posibilidades de que as cousas muden. Reparade na seguinte idea: tendemos neste mundo en que vivimos a acreditar fielmente nos avances científicos. Por exemplo, todos e todas pensamos en que chegará un momento en que imos ter unha vacina para a sida –hoxe, 1 de decembro, que precisamente conmemoramos o Día Mundial da Sida– ou quen di a sida calquera outra doenza. Mesmo acreditamos en que podemos chegar a solucionar cuestións tan extremas e despropositadas como pode ser a inmortalidade do ser humano. Pola contra, noutras cuestións máis vinculadas ao mundo das humanidades e da reflexión filosófica a fe xa é menor. Se nos preguntasen se podemos construír unha sociedade máis xusta ou erradicar a fame do mundo, seguramente o grao de escepticismo declarado xa fose moito maior. Convidovos a que non o sexades, senón que nesta liña pensemos que é bo apoiarmos todas as linguas, é bo acreditarmos na heteroxeneidade e diversidade lingüísticas, é bo pensarmos no importante que resulta o mantemento das linguas e para iso todos e todas nós podemos algo que facer ao respecto.

Xa que estamos nun ámbito en que tanto se fala de coidados remato coa seguinte imaxe que é moi habitual na literatura sociolingüística sobre o galego: presentar a lingua galega como un doente que necesita ser tratado, como unha persoa que precisa que alguén lle poña remedios para mellorar a súa situación. Este é, daquela, o noso convite, que cadaquén de nós pensemos de que maneira podemos axudar este doente que é a lingua para que poida saír e facer unha vida de normalidade pola rúa.

Remato achegando un artigo que Florentino Pérez Cuevillas escribía no ano 1993 no xornal *A Nosa Terra* e que fala precisamente deste tema. Di o seguinte:

Se houbese médicos para as doenzas dos pobos como os hai para as doenzas das persoas, aínda había ser ben coller a Galicia, metela nun dese carros que se fan para os doentes e levala ao médico para que a mirara con vagar.

E na clínica terían que deitala nunha cama de ferro e auscultala e baterlle cuns macicos moi xeitosos. E despois botaríanlle o raio X e tirarían fotos e desenvolverían a nova conca acuspicial das radiografías. E por cabo no laboratorio andarían a analizarlle os

xugos todos: os do estómago, os do cerebro, o do torrente circulatorio. E o sabio doutor acadaría un por un os datos e definiría os síntomas: falta de tensión, falta de reacción ante as aldraxes, tendencia do coma, desvalorización dos caracteres propios, valoración excesiva e desproporcionada das cousas alleas, insensibilidade histórica, timidez, encollemento, covardía, preguiza... E no remate do cadro de síntomas, viría o diagnóstico: complexo de inferioridade, por intoxicación españolista.

Grave doenza para un organismo nacional enfeblecido. Doenza antiga, vella de catro séculos, creadora de toxinas letais, matadora de resistencias, empobrecedora de secrecións, adormecedora de centros nerviosos. Morbo traidor que prostra o corpo e enche o espírito de espellismos ridículos; o espellismo da unidade española, o espellismo da superioridade madrileña, o espellismo da nosa inferioridade.

Porque non hai ninguén na nosa Terra que lle negue a Galicia a posesión plena de todas as particularidades que marcan e reselan unha nación. Porque non hai ninguén que no fondo da súa alma non lle recoñeza o dereito a liberdade e a conveniencia da liberdade. E só detén o pulo liberador a reflexión covarde: qué ía ser de nós se nos atopáramos senlleiros sen goberno que dende fóra nos guiara?

E non abonda con expor os casos exemplares de Irlanda, de Dinamarca e de Finlandia. Porque a xente contesta: nós non somos coma eles. E non abonda con sinalar esquecementos, inxurias e inxustizas. Porque a xente di: ao mellor despois, quen sabe se non nos atoparíamos peor.

Cómpre, por tanto, combater o complexo de inferioridade se é que queremos adonarnos do noso pobo. Combatelo coa propaganda e co exemplo. Sobre todo co exemplo. Cada galeguista ten que ser un sermón constante e vivo. Ten que facerse superior por sabedoría, por técnica e por ética, ao medio circundante. Ten que ser heroe, santo e profeta nun mesmo corpo. Ten que mostrar en calquera momento que está máis alto e máis ergueito que os inimigos e que os indiferentes que os arrodean. Porque soamente así conseguiremos que Galicia crea en nós. Que é tanto como dicir que Galicia crea en si mesma.